

PROBLEMY TRANSFORMACJI USTROJOWEJ GOSPODARKI POLSKI

Pod redakcją naukową
Władysława Balickiego
i Andrzeja Małeckiego

Nr 18 rok 2005

ZESZYTY NAUKOWE
Wyższej Szkoły Bankowej
w Poznaniu

Wydawnictwo
Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu

Projekt okładki
Jan Ślusarski

Recenzent
prof. dr hab. Jan Wiśniewski

Rada Naukowa
*prof. dr hab. Lucyna Frąckiewicz, prof. dr hab. Jerzy Handschke,
prof. dr hab. Alfred Janc, prof. dr hab. Józef Lipiec, prof. dr hab. Henryk Sobolewski,
prof. dr hab. Wacław Wilczyński (przewodniczący), prof. dr hab. Stanisław Wykrętowicz*

Redaktorzy naukowci
prof. dr hab. Władysław Balicki, Andrzej Malecki

Redaktor
Katarzyna Harmak

Kopiowanie i przetwarzanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, 2005

ISSN 1426-9724

WYDAWNICTWO
WYŻSZEJ SZKOŁY BANKOWEJ
w Poznaniu
al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. (0-61) 655 33 99, fax (0-61) 655 33 97
e-mail: wydawwsb@wsb.poznan.pl, dzialhandlowy@wsb.poznan.pl
<http://www.wydawnictwo.wsb.poznan.pl>

Skład i łamanie: MA-KRA Usługi Wydawnicze, Poznań
Druk i oprawa: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy M-Druk
Wągrowiec, ul. M. Konopnickiej, tel. (0-67) 268 57 37

Spis treści

Od Redaktorów	5
Problemy transformacji ustrojowej gospodarki Polski	
Maciej Kramarek	
W poszukiwaniu istoty okresu transformacji: koncepcja analizy mikrosystemowej (na przykładzie leasingu)	7
Piotr Dawidziak	
Od gospodarki centralnie zarządzanej do nierównowagi popytowej na akademickim rynku pracy. Próba korekty modelu transformacji ustrojowej ...	29
Władysław Balicki	
Geneza bezrobocia transformacyjnego	43
Dawid Piątek	
Zatrudnienie i produkcja w Czechach, Polsce i na Węgrzech w latach 1995-2003. Analiza przyczynowości w sensie Grangera	51
Mikołaj Kaczmarek	
Wpływ histerezy na poziom bezrobocia równowagi w Polsce w okresie transformacji	65
Henryk Sobolewski	
Ilościowa analiza przekształceń własnościowych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce	87
Andrzej Paczoski	
Reprywatyzacja – niedokończony proces przekształceń struktury własnościowej	103
Barbara Ptaszyńska	
Polski system podatkowy a wzrost gospodarczy w latach 1990-2004	127
Witold Nowiński	
Analiza bezpośrednich inwestycji zagranicznych z państw Europy Środkowo- -Wschodniej (na podstawie przypadków Czech, Polski, Słowenii i Węgier)	143

Eric Ambukita

Czynniki wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 1998-2004	165
--	-----

Varia**Władysław Balicki, Jolanta Stranz**

Szkic ekonomicznej teorii ochrony środowiska	189
--	-----

Anna Wojciechowska

Wpływ systemów podatkowych państw Unii Europejskiej na poziom PKB per capita w krótkim okresie	199
---	-----

Jacek Młynarczyk

„Gospodarka bańki mydlanej” – źródła i przebieg kryzysu japońskiego systemu gospodarczego w latach 1980-2000	221
---	-----

Konferencje

Konferencja „Problemy polityki pieniężnej a członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Z doświadczeń sześciu lat działalności Rady Polityki Pieniężnej”, Poznań, 31 marca 2004 r. (oprac. Grzegorz Cichowicz)	245
--	-----

Konferencja „Polityka fiskalna a droga do euro”, Warszawa, 30 czerwca – 1 lipca 2005 r. (oprac. Agnieszka Krzemińska)	250
--	-----

Recenzje

Dariusz T. Grala, <i>Reformy gospodarcze w PRL (1982-1989). Próba uratowania socjalizmu</i> , Wydawnictwo Trio, Warszawa 2005 (rec. Stanisław Wykrętowicz)	255
--	-----

<i>Kultura ma znaczenie. Jak wartości wpływają na rozwój społeczeństw</i> , red. Lawrence E. Harrison i Samuel P. Huntington, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2003 (rec. Edyta Kruhlik)	259
---	-----

René Sédillot, <i>Moralna i niemoralna historia pieniądza</i> , Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2002 (rec. Joanna Głuch).....	261
---	-----

Maciej Kramarek

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Katedra Ekonomii

**W poszukiwaniu istoty okresu transformacji:
koncepcja analizy mikrosystemowej
(na przykładzie leasingu)¹**

***Streszczenie.** Rzeczywistość gospodarcza okresu transformacji jest, z uwagi na swoją zmienność, wyjątkowo niewdzięcznym obiektem badań. Próby merytorycznej interpretacji natrafiają na poważne problemy natury metodologicznej. W warunkach zmiany treści podstawowych kategorii ekonomicznych trudno nie tylko dokonywać uogólnień dotyczących natury systemu, lecz nawet interpretować wyniki badań statystycznych. Prezentowane podejście mikrosystemowe stanowi opis konkretnej metody wyjaśniania zjawisk okresu transformacji. Część metodologiczna została zilustrowana przykładem zastosowania metody przy analizowaniu istoty zjawiska leasingu.*

¹ Artykuł prezentuje metodę analizy mikrosystemowej zastosowaną w ramach badania zjawiska leasingu. Kompleksowe wyniki tych badań zostały zaprezentowane w ramach pracy habilitacyjnej autora. Por. M. Kramarek, *Specyficzne funkcje leasingu okresu transformacji*, seria „Monografie i opracowania”, nr 159, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2004.

Piotr Dawidziak

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

Katedra Ekonomii

**Od gospodarki centralnie zarządzanej
do nierównowagi popytowej
na akademickim rynku pracy.
Próba korekty modelu transformacji ustrojowej**

***Streszczenie.** Opracowanie jest próbą wskazania na pewną ograniczoność modelu transformacji ustrojowej, opartego na teorii nierównowagi popytowej, zaproponowanego przez W. Balickiego. Wychodząc od przedstawienia osobliwości akademickiego rynku pracy, polegającej na występowaniu nierównowagi popytowej, mimo formalnego urynkowienia tego sektora gospodarki, wskazuje się na konieczność uwzględnienia w modelu transformacji dwóch czynników: popytu finalnego oraz inercji instytucjonalnej, które modyfikują działanie czynnika wskazanego w modelu wyjściowym jako główny. W konsekwencji proponuje się korektę formalnej postaci tego modelu, a ponadto porządkuje status jego twierdzeń.*

Władysław Balicki

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Rektor, Kierownik Katedry Ekonomii

Geneza bezrobocia transformacyjnego

Streszczenie. *Artykuł zawiera próbę wykazania, że gospodarki krajów postkomunistycznych poddanych transformacji, mimo kilkunastu już lat jej trwania, przez pewien jeszcze okres będą funkcjonować w specyficznych warunkach, których najistotniejszą cechą jest występowanie bezrobocia transformacyjnego, tzn. wywołanego przez samą transformację. Ściślej rzecz ujmując, jest ono efektem przebudowy struktury gospodarczej – od typowej dla gospodarki nakazowo-rozdziałczej, z rozbudowanymi działami surowcowymi, do struktury właściwej gospodarce rynkowej, gdzie najbardziej rozwinięte są działy wytwarzające dobra finalne. Zaprezentowane w artykule wyjaśnienie przyczyn powstawania tych odmiennych struktur gospodarczych opiera się na koncepcji asymetrii nierównowagi (popytowej i podażowej).*

Dawid Piątek

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
Katedra Makroekonomii i Badań nad Gospodarką Rynkową

**Zatrudnienie i produkcja w Czechach, Polsce
i na Węgrzech w latach 1995-2003.
Analiza przyczynowości w sensie Grangera**

***Streszczenie.** Celem artykułu jest zbadanie krótkookresowych zależności występujących między zatrudnieniem a wielkością produkcji. Przedstawiono dominujące w ekonomii spojrzenie na tę zależność, zgodnie z którym zmiany produkcji powodują zmiany zatrudnienia i bezrobocia. Zaprezentowana została również koncepcja W. Balickiego, który zwraca uwagę na wpływ bezrobocia w gospodarkach transformujących się na zmiany produkcji. W drugiej części artykułu podjęto próbę weryfikacji tych koncepcji na podstawie analizy przyczynowości w sensie Grangera. W tym celu wykorzystano dane opisujące wielkość zatrudnienia w przemyśle i wielkość produkcji przemysłowej w gospodarce czeskiej, polskiej i węgierskiej w latach 1995-2003.*

Mikołaj Kaczmarek

Doktorant na Wydziale Ekonomii
Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

Wpływ histerezy na poziom bezrobocia równowagi w Polsce w okresie transformacji

***Streszczenie.** Poniższe opracowanie zawiera próbę wyjaśnienia za pomocą teorii histerezy bezrobocia zależności między wysokim poziomem bezrobocia równowagi w Polsce a faktycznym poziomem bezrobocia rejestrowanego. Ponadto w opracowaniu omówiono współczesne teorie bezrobocia oparte na ekonomii neokeynesowskiej i ekonomii klasycznej. W konkluzji artykułu przedstawiono wnioski z przeprowadzonych badań, dotyczących oddziaływania histerezy bezrobocia na bezrobocie równowagi w polskich realiach.*

Henryk Sobolewski

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Kierownik Katedry Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Ilościowa analiza przekształceń własnościowych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce

Streszczenie. *Proces transformacji ustrojowej polskiej gospodarki rozpoczęty 1 stycznia 1990 r. osiągnął pierwsze pozytywne rezultaty już po kilku latach prowadzonych przekształceń własnościowych. W roku 1997 został przekroczony próg w kierunku własności prywatnej, a mianowicie liczba przedsiębiorstw poddanych prywatyzacji przekroczyła liczbę przedsiębiorstw państwowych. Przewaga prywatyzacji bezpośredniej w przekształceniach własnościowych świadczy o szybszym poddaniu się rygorom gospodarki rynkowej małych i średnich przedsiębiorstw niż dużych, wymagających znacznego kapitału inwestycyjnego. Tezę tę potwierdza zdecydowana przewaga prywatyzacji pośredniej w takich dziedzinach gospodarki, jak górnictwo czy wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę. Można więc przyjąć, że pomimo licznych zahamowań i sprzeczności w polityce gospodarczej, w ciągu dość krótkiego okresu udało się rozwinąć w Polsce zapoczątkowane w roku 1990 cechy gospodarki rynkowej.*

Andrzej Paczoski

Uniwersytet Gdański
Wydział Ekonomiczny
Katedra Polityki Gospodarczej

Reprywatyzacja – niedokończony proces przekształceń struktury własnościowej

***Streszczenie.** Celem opracowania jest przybliżenie nierozwiązanego w Polsce problemu reprywatyzacji. Przeprowadzona po II wojnie światowej nacjonalizacja doprowadziła do zawłaszczenia przez władze komunistyczne ogromnej części mienia prywatnego. Proces ten odbywał się z rażącym naruszeniem prawa. Konieczność rozwiązania problemu reprywatyzacji wynika z historycznych przesłanek cywilizacyjnych – poszanowania, ochrony i gwarantowania własności prywatnej przez państwo. W Polsce, inaczej niż w większości państw postkomunistycznych, nie została jak dotąd przyjęta ustawa reprywatyzacyjna, mimo wielu prób podejmowanych w tym kierunku. Istnieją jednak pewne możliwości ubiegania się o zwrot utraconego majątku lub uzyskania za niego rekompensat. Podpisane w okresie PRL umowy z krajami, których obywatele i instytucje posiadały mienie na terenie Polski przed II wojną światową, redukują potrzebę uwzględniania w ustawie reprywatyzacyjnej tej kwestii.*

Barbara Ptaszyńska

Doktor nauk ekonomicznych

**Polski system podatkowy a wzrost gospodarczy
w latach 1990-2004**

***Streszczenie.** W Polsce w latach 1990-2004 systematycznie malała waga bezpośrednich podatków dochodowych na rzecz pośrednich form opodatkowania. Podobne zmiany zachodziły w systemach podatkowych większości krajów rozwiniętych gospodarczo. W świetle przeprowadzonej przez autorkę analizy w przypadku naszego kraju występowała istotna dodatnia statystyczna zależność między poziomem udziału tych podatków w dochodach podatkowych budżetu a wzrostem PKB. Z kolei wzrost wagi podatków pośrednich miał negatywny wpływ na tempo wzrostu gospodarczego.*

Witold Nowiński

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Katedra Europeistyki

**Analiza bezpośrednich inwestycji zagranicznych
z państw Europy Środkowo-Wschodniej
(na podstawie przypadków
Czech, Polski, Słowenii i Węgier)**

***Streszczenie.** Bezpośrednie inwestycje zagraniczne realizowane przez firmy z państw Europy Środkowo-Wschodniej są zjawiskiem stosunkowo nowym, a w związku z tym również mało znanym. W niniejszym artykule podejmujemy próbę analizy tego zjawiska ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji Czech, Polski, Słowenii i Węgier. Poddajemy analizie dynamikę tych inwestycji, ich kierunki geograficzne oraz rozkład branżowy. Ponadto w oparciu o wcześniejsze badania omawiamy motywy podejmowania analizowanych inwestycji, ich formy oraz skutki dla podejmujących je przedsiębiorstw. W oparciu o wspomniane wymiary analizy sprawdzamy, na ile obserwowane procesy zgodne są z postulatami teorii ścieżki rozwoju inwestycyjnego. Poddajemy też analizie przydatność teorii stopniowej internacjonalizacji (tzw. model z Uppsali) w analizie kierunków i sposobów podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów Europy Środkowo-Wschodniej.*

Eric Ambukita

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Katedra Ekonomii

Czynniki wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 1998-2004

***Streszczenie.** W opracowaniu podjęta została próba wskazania podstawowych czynników wpływających na wzrost gospodarczy Polski w okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej. W artykule skoncentrowano się na latach 1998-2002, kiedy w gospodarce polskiej silnie zaznaczyły się tendencje recesyjne. Artykuł zamyka analiza czynników ożywienia gospodarczego lat 2003-2004.*

Władysław Balicki

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Rektor, Kierownik Katedry Ekonomii

Jolanta Stranz

Szkic ekonomicznej teorii ochrony środowiska

***Streszczenie.** Artykuł zawiera szkic teorii ochrony środowiska, która opiera się na trzech przesłankach: zahamowanie wzrostu gospodarczego jest niemożliwe, degradacja środowiska wywołana wzrostem będzie postępować, a to, w jakim tempie degradacja następuje, zależy od świadomości ekologicznej społeczeństwa. Autorzy, posługując się metodą idealizacji i stopniowej konkretyzacji, rozpatrują zależność między wzrostem nakładów na ochronę środowiska a takimi czynnikami, jak np. tempo wzrostu PKB, efektywność tych nakładów czy poziom świadomości ekologicznej. Autorzy zastrzegają, że artykuł przedstawia raczej propozycję sposobu stawiania problemów dotyczących ochrony środowiska niż ich rozwiązanie.*

Anna Wojciechowska

Doktorantka na Wydziale Ekonomii
Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

**Wpływ systemów podatkowych
państw Unii Europejskiej
na poziom PKB *per capita* w krótkim okresie**

Streszczenie. *W niniejszym opracowaniu autorka podjęła próbę zbadania siły zależności pomiędzy istniejącym w danym państwie systemem podatkowym a poziomem PKB per capita w krótkim okresie. W tym celu dokonała analizy współzależności tych zjawisk na podstawie danych dotyczących 25 krajów Unii Europejskiej. Zawarte w opracowaniu obliczenia wykazały, iż spośród wszystkich rodzajów obciążeń podatkowych nakładanych przez państwo na podatników jedynie wpływy z tytułu podatków bezpośrednich wykazują stosunkowo silny, wprost proporcjonalny związek z poziomem dobrobytu narodowego.*

Jacek Młynarczyk

Absolwent Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu

**„Gospodarka bańki mydlanej” – źródła i przebieg
kryzysu japońskiego systemu gospodarczego
w latach 1980-2000**

***Streszczenie.** Artykuł przedstawia na wstępie charakterystyczne cechy japońskiego systemu gospodarczego. W dalszej części zawiera analizę źródeł i przebiegu zjawiska określanego jako „gospodarka bańki mydlanej”, które wystąpiło w Japonii w latach 1987-90. Artykuł prezentuje również skutki, jakie miało dla gospodarki japońskiej „pęknięcie bańki” oraz działania kolejnych rządów (do 2000 r.) zmierzające w kierunku reform i ożywienia gospodarczego. Wskazano także słabości elementów japońskiego systemu gospodarczego.*